

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 48

שאל נא את הכהנים תורה

א. בחסדי ד' אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב (בגמ' תשפ"ב) ראה בענינו, ובמשך כל הגלות היה עמנו כמש"כ בכל צרתם (בגמ' תשפ"ב) לו צר (ישעיה סג,ט), ואחר התקופה שעברנו ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע (ירמיה ל,ז) גאל אותנו וקיים מה שאמר (שם ט) ועבדו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים (בגמ' תשפ"ב) להם! אחר שנטהרתי הלכתי ישר לבית המקדש להביא כל הקרבנות שנתחייבתי. ברוך ד' אני מחוייב להביא הרבה קרבנות יולדת, האם מותר לי להכניס כל הקרבנות ביחד לעזרה בבת אחת? (ע' מג"א ס' קמ"ז ס"ק יא, קרן אורה נדרים עג, ואג"מ ח"א ס' קפט) ב. כעת שירושלים מלאה באבנים טובים ומרגליות, והכל בחנם, אני לא צריך את שרשרת הזהב, ויחדתי השרשרת לשים על הבהמות שאני מקריב, עד שיגיעו לעזרה. האם השרשרת עדיין מקבלת טומאה? (ע' שבת נב) ג. האם מותר להניח תרומה בתוך כלי שהוא טבול יום, כשהתרומה עטופה בפלסטיק? (ע' טבר"י פ"ד מ"ב) ד. אחד מהגרים גרורים שלא הביא קרבנותיו נגע בקרבן שלמים, האם נטמא? (ע' כריתות ח:) ה. זה היום חכינו לו! כבר חכינו בגלות 1953 שנה, וכמו שרמז לנו בירמיה (לג,ה) הסתרת פני מהעיר הזאת (בגמ' 1953), וכבר הגיע הזמן שיתקיים (שם ל,ז) כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון (בגמ' 1953)! אני לוי בן ט' שנים האם אני יכול לקיים המצוה לשמור את בית המקדש? (ע' ריש תמיד ברא"ש תפא"י ו"מ)

הלכתא למשיחא

הקב"ה צוה למשה לומר לפרעה בני בכרי ישראל, ובאותו הלשון יפקוד אותנו בקרוב כמו שכתוב (ירמיה לא,ח) בבכי יבאו ובתחנונים אובלים (פרש"י על ידי תפלה ותשובה, והמלבי"ם כתב יהיו דומים כבן הבוכה לפני אביו, ומתחנן לפניו שיוליך אותו לבית אביו, וזהו התקופה שעוברים כעת), וגו' כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא (חביב עלי כבן הבכור לאביו, כמש"כ בני בכורי ישראל, רד"ק ומפרשים), לכן הבה נלמד דיני בכור.

הבהמות החייבים

כל מי שנולד לו (אפי' כהנים ולויים) זכר שהוא פטר רחם מבהמה טהורה, הרי הוא בכור, בין תמים, ובין בעל מום, וניתן לכהן. אם הוא בכור תם הרי הוא קרב ונאכל לכהנים לשני ימים ולילה אחד, ובעל מום הרי הוא מתנה לכהנים. בהמה שיש לגוי חלק בה, פטורה מן הבכורה, ובזמן המקדש אסור לכתחילה להשתתף עם גוי (קודם שנולד) כדי לפוטרו מבכורה. ולד קדשים, אפי' בעלי מומים שנפדו פטורים מן הבכורה. בכור בחו"ל אין מקריבין אותו ונאכל במומו.

מצות הקדישו

מצוה להקדיש הבכור אע"פ שקדוש מאליו (כ"פ הרמב"ם ושו"ע, והרא"ש פסק כמאן דאמר דאין צריך). ומהרמב"ם בספה"מ עשה עט' מבואר דענינו להפרישו וליחדו למה שראוי לעשות בו, ואין קדושה נוספת חל על ידי הקדשתו. ובצפנת פענח כתב דחל על ידי זה קדושת קרבן, ונפ"מ דעובר בבל תאחר. ונחלקו האחרונים אם יכול להקדישו תוך ח' ימים ללידתו (ע' פ"ת שו"א, ורש"ש ערכין כט, ולכאורה תלוי במחל' הנ"ל). וכתב המנ"ח (מצוה יח) דגם בבעל מום מצוה להקדישו (כיון דיש בו דיני בכור דאסור בגיזה ועבודה).

חיוב הטיפול

מכיון שבכור הוא ממתנות כהונה אין לתנו לכהן מיד שנולד, אלא חייב לטפל בבהמה דקה ל' יום, ובבהמה גסה נ' יום, ורק אז יש לתנו לכהן. אם הכהן רוצה להקריבו קודם, או בבעל מום לאוכלו עכשיו, יש לתת לו קודם. וי"א דיש לכהן לפטם הבכור קודם שיקריבנו, כמו שכתוב וכל מבחר נדריכם, ופי' בספרי דאפי' בכור, ופי' הראב"ד ורבינו הלל דהכוונה שיש להמתין מלהקריבו עד שיתפטם.

זמן אכילתו

בכור בין תם בין בעל מום מצותו שיאכל תוך שנתו (בכור תם משנראה להקרבה דהיינו מיום ח', ובכור בעל מום אם יודע שכלו חדשו מיום שנולד), מעת לעת. ובשנה מעוברת יש לו י"ג חודש. ונחלקו האחרונים אם העיקר שישחט תוך שנתו, או שיאכל (דעת האבנ"ז י"ד ב', מקד"ד סי' יד, וח"י הגר"ז, שהמצוה הוא רק שישחט, והמהריט"א פ"ד אות כד' כתב שבכור תם צריך שיאכל, ורק בבע"מ סגי שישחט).

דיני הבכור

אי אפשר לפדות בכור אפילו בעל מום. בכור בעל מום אינו קרב, והכהן יכול למוכרו, ונאכל לזרים ואפי' לגוים אבל אסור בגיזה ועבודה, וכן אסור בסחורה (לקנות ולמכור כדי להרויח). וכשמוכרין, אסור לשוחטו בשוק ולמוכרו, וכן אסור לשקול הבשר כדרכו דהוי בזיון, אלא מוכרו בביתו. ובשר האחוריים שקשה לנוקרו, נחלקו האחרונים אם יכול למוכרו בשוק (לגוים), האבנ"ז (ס' תו), ותש' שערי צדק ס' ג' פ"ג, אוסרים, ומהר"ם שי"ק י"ד רכג, ושו"מ ג' ח"א סי' נב ועוד מקילים. כשמפשיטין עור בעל מום אסור להפשיטו בשלמות דרך רגליו דהוי בזיון. בכור בעל מום שנמצא טריפה אסור בהנאה, ונקבר עם עורו.

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. זה היה במלחמת גוג ומגוג, הקב"ה שמר עברתו כל ימי משך הגלות, אבל כשעלה גוג לירושלים עם כל העמים אשר אתו, עלתה חמתו של הקב"ה על כל מה שעשו לנו הגויים במשך כל הגלות, ושפך כאש חמתו, והיה רעש גדול וכל דגי הים ועוף השמים וחית השדה וכל הרמשים וכל האדם על פני האדמה רעדו, הרים התפוצצו, ובנינים נפלו, והקב"ה המטיר על כל מטוסי הקרב ברד ואש מן השמים, וזה היה קידוש ד' נורא! (יחזקאל לח). ובמשך כל זה היתה מגפה נורא, והאיברים של הגויים התפרקו (זכריה יז, ג). אחר כך הלכתי לנקות המקום מכל המתים, והיה בנין בלי גג ובתחתית המקום שהיתה בו המעלית (שעכשיו רואה פני הרקיע), היה כזית מן המת, ובקומה ראשונה נפל איזה כלי שמכסה כל חלל המקום, ועמדתי על מה שנשאר מקומה שניה, האם נטמאתי באהל (לשיטות שעכ"ם מטמאין באהל)? (ע' אהלות פ"י מ"ד)

תשובה: לדעת הר"ש ורא"ש גר"א ושאר מפרשים אין הטומאה עוברת לקומה שניה, מכיון שאין עליה אהל כנגד הטומאה, היאך יתפשט לצד, ורק כנגד הטומאה טמא. אבל הרע"ב, ולדעת הכ"מ (פ"טז מטומאת מת ה"ג) כן דעת הרמב"ם, גם הקומה השניה טמאה, וביאר במשנה אחרונה מכיון שהכלי נעשה אהל על המת, וכל זמן שהמת מונח תחתיו, הרי האהל כמת עצמו (כמש"כ הר"ש שם פ"א מ"ב), א"כ התקרה שבקומה שניה מאהילה על מקצת הכלי שדינו כמת, ומביאה טומאה לכל מה שתחת התקרה.

ב. ארץ ישראל התחלקה לשבטים, וכל המקומות שדרו שם הגויים שייך לכלל ישראל. עמדתי בפתח הבית ראשי ורובי מחוץ לבית, ונזכרתי בדין שמדורות הגויים טמאים, האם נטמאתי? (ע' רמב"ם פ"א טומאת מת ה"ז, ורש"י פסחים ט) תשובה: דעת הרמב"ם דטומאת מדור הגויים כטומאת ארץ העמים, וא"כ אפשר דאינו נטמא רק אם נכנס ראשו ורובו (חז"ר אהלות כה, ה) אבל דעת רש"י והר"ש דיש חשש שהאהיל או נגע בטומאה, וא"כ מיד שנכנס מקצתו טמא.

ג. האם מסתיק מקבל טומאה? (ע' עוקצין פ"ג מ"ד)

תשובה: הגמ' דנה על שְׁבֵט שהוא מאכל שאפשר לאוכלו כמות שהיא, או טחון, וגם אפשר להשתמש בו כתבלין לקדרה, ואח"כ שוב אינו ראוי לאכילה, ומסקנת הגמ' היא אם דעתו לאוכלו, מטמא טומאת אוכלין, ואם לקטו להשתמש בו כתבלין אינו מטמא טומאת אוכלין, ואם לקטו סתם שדינו כעומד לאכילה ואח"כ נמלך לתתו בקדירה, אחר שיצא הטעם מהשֵׁבֵט, שוב אינו מטמא טומאת אוכלים. ומבואר דאם כל ייעודו הוא לטעם לא נחשב כאוכל, רק אם אוכלים את הדבר בעצמו אגב טעמו (ע' חז"ר א' עוקצין ו, א), ולכן מסתיק אינו מקבל טומאה.

ד. הפרשתי מעות לקיני יולדת, וקבעתי מעות אלו לעולה, ואלו לחטאת, האם אפשר לשנותו? (ע' רמב"ם פ"ה פסולי המוקדשים ה"א)

תשובה: דעת הרמב"ם דאפשר לשנותו, שאין הקינים נפרשים לחטאת או לעולה רק בלקיחת הקינין או בעשיית כהן, אבל המעות אין בהן דין שיכול לקבוע שם. דעת ר"ג (כריתות כח) ור"ח (יומא מא) דמותר לשנות מחטאת לעולה דמעלה בקודש, ולא מעולה לחטאת, ולדעת רש"י (שם ושם) משמע דהמעות נקבעים ואי אפשר לשנותם.

ה. כעת הבנתי מה שכתוב בזה"ק (ויחי רלד): שיעקב גילה ברמז לבניו קץ הגלות, במה שכתוב וזאת אשר דבר להם' (בג'מטריא תשפ"ב), וגם מה שכתוב בזה"ק חדש פי' כי תבא, שבפסוקים הכי קשים מרומז הגאולה, במה שכתוב בבקר תאמר מי יתן ערב' (בג'מטריא תשפ"ב)! אני מלא הודאה להש"ת והנני מביא קרבן תודה, עם כל ההידורים! ונסתפקתי אם יש הידור להשתמש בשמן זית זך (שהזיתים לא טחונים אלא כתושים), ללחמי תודה? ואם יש הידור, האם השמן שעושים היום (טחונים ומסננים) נחשב כשמן זית זך? (ע' ליקוטי הלכות מנחות פ"ט, ורש"י כת"י מנחות פו. ד"ה לא היה)

תשובה: כתב בליקוטי הלכות שלכתחילה מצוה מן המובחר שיהא כתיבת מכיון שכתבה התורה במנחות כתיבת, וכ"כ בספרי זוטא (במדבר כה, ה). אמנם השפת אמת שם נקט דאין מצוה שיהא כתיבת, (אבל מעלה יש כמש"כ הרמב"ם בסוף הלכות איסורי מזבח). ולענין שמן שטחונים ומסננים, האחרונים דנו בזה, ומשמיה דהגר"ש"א אמרו שלאחר הסינון כשר. ויש עוד נידון אם השמן של הגרעינים יש לו דין שמן זית, והאחרונים דנו בזה.